

מתחתית העמל¹⁹ שני טפחים ומשהו מן ההיקף בתוך עשרה מאמצעו [לכאן] ולכאן טפח ומשהו, כי כשתעשה מרובע מתוכו יחסר מן ההיקף שני טפחים לכל רוח ורוח, ונמצא כי אותו משהו הנשאר יהא בתוך עשרה כגון זה²⁰. ואינו נכון כלל, דע"כ כשתעשה סלע²¹ המרובע בתוכו, קודם שיגיע לסלע²¹ התחתון יעלה מן ההיקף ג' טפחים, לפי מה שאמרו דייני דקסרי²² דרביעא מגו עגולא פלגא, וכדבעי' למימר קמן²³, וגם בדרך האמת יעלה הסלע²¹ יותר משני טפחים של הקף, כמו שהוא למראית העין. אבל הפירוש הנכון כמו שפירשו בתוספות²⁴, שיהא מרחב העיגול אורך שני טפחים ומשהו בתוך עשרה, וכך הוא החשבון, שהרי עגול זה שיש בהקיפו כ"ד י"ש ברחבו ח' טפחים, לפי מה שאמרו דכל שיש ברחבו טפח י"ש בהקפו ג' טפחים, וכשתרבע בתוכו ד' על ד' ישאר לכל צד עכ"פ שני טפחים חלל מצלעו של העיגול עד צלעו של המרובע, ולפיכך הצריכו להניח ב' טפחים חלל מצלעו של העיגול עד צלעו של המרובע ומשהו, שיהא אותו משהו בתוך י' טפחים, כגון זה²⁵. מכדי כו'. פירשתיה בפ"ק דסוכה²⁶ בס"ד.

[עו, ב] ר' יוחנן דאמר²⁷. פי', שהמרובע יותר על העיגול שבתוכו רביע, וכדאמרינן אנן גמי, עיגול מגו ריבועא²⁸ פלגא. פרש"י ז"ל²⁹, שהמרובע שבתוך העיגול יותר³⁰ על המרובע שבתוכו כשיעור חצי המרובע דה"ל תילתא מלבר, וחלון שיש בו ד' על ד' יש בהקפו ט"ו, כשתעשה עליו עגול יעלה השליש, והוה ליה

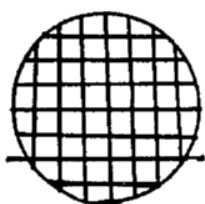
ובלבר שלא יורידו למטה⁶. פי', לפי שהכותל הזה כיון שהוא גבוה י' ורחב ד' חולק רשות לעצמו, וה"ה שאין מעלין לשם כלום, וכדאמרי' בגמ' עולין אין מעלין לא, אלא דחדא מינייהו נקט, משום דאיירי בשיש בראשו פירות. ופשוט הוא⁸. ובפרק כל גגות⁹ נחלקו על משנה¹⁰ זו, איכא מ"ד דלאו שלא יורידו למטה ממש לחצרות, אלא שלא יורידו לבתים ושלא יעלו שם מאני דבתים, אבל מאני דחצר שרי, דהא קי"ל כר"ש דאמר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיות¹¹ לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית, ומקום כותל זה היינו גג, וכן פירשה שם ר' יוחנן, ואתיא אפילו כשערבו. ואיכא מ"ד התם שלא יורידו למטה ממש ואפילו לחצירות, ואליבא דרב איכא לאוקמה אפילו כר"ש, וכגון שערבו דגזרינן דילמא אתו לאתויי התם כלים דבתים דשכיחי בחצר, אבל למאן דלית ליה ההיא גזירה א"א לומר כן אליבא דר"ש, ולרבנן נמי לא אתיא, דהא אמרינן התם¹² דגג וחצר שהם רשות אחת¹³. ומיהו אפשר דאתיא כר' מאיר¹⁴, דאפילו גג וחצר שתי רשויות הן. וזה עולה לדברי המפרשים¹⁵ דלא אסר ר' מאיר אלא בכותל וחצר דתרי גברי ולא ערבו, דהכא ודאי לא (אמרי') [איירי] אלא בהכי, דאלו בכותל וחצר דחד גברא, א"נ דתרי וערבו, מותר להוריד ולהעלות. אבל פרש"י ז"ל פירש שם¹⁶ דאפילו בגג וחצר דחד גברא אסר ר' מאיר, גזירה משום תל ברשות הרבים, ולדבריו ז"ל לא אתיא ההיא אוקימתא כר' מאיר. ושם¹⁷ נפרש יותר בס"ד.

גמרא. אמר ר' יוחנן כו'. פרש"י ז"ל¹⁸ שיהא

1234567

וכ"כ גם בחי' הרשב"א והר"ן כאן. 18 ראה בד"ה צריך. 19 בנדפס: המעגיל. וצ"ל: העיגול. 20 בכת"י נשאר מקום הציור חלק. 21 צ"ל: צלע. 22 להלן עו, ב. 23 שם בד"ה ר' יוחנן. 24 בד"ה ושנים בשם ריב"ן, וכ"כ רשב"א ר"ן ותלמיד הריטב"א (כ"י). 25 חסר כאן הציור

בכת"י, ובנד' הוסיפו צורה זו: 26 ז, ב. ובנד' חסר שם בחי' רבנו. אולם נמצא בכת"י שהולך ונדפס ע"י מוסד הרב קוק. 27 כג' כ"ימ כ"א וד"ש, ולפנינו: אמר. 28 צ"ל: רבועא מגו עגולא. 29 ראה בד"ה רבוע. 30 צ"ל: שהמרובע שבתוך העיגול פחות מהריבוע שמסביבו כשיעור חצי

אלא משהו וכו', ומקצת הגאונים אמרו שדין הכותל כדין החריץ, ולא נתחווירו דבריהם. ומבואר שדעת הגאונים דבכל כותל בעי' שיעור ד"ט בעובי המחיצה, [וראה בתוס' רע"א כלאים פ"ב מ"ח, וב"אור גדול" שם], וראה עוד ברבנו להלן עו, ב ד"ה אמר אביי. 6 כ"ה בכ"ימ כ"א וראשונים, ולפנינו: למטן. 7 עו, א. 8 כ"כ גם בבית הבחירה. 9 להלן צב, א. 10 נראה שצ"ל: על פירוש משנה זו. 11 לפנינו נוסף: רשות אחת. אכן גם בכ"ימ (להלן פט, א וש"מ) ליתא, וכ"ה בר"ח רי"ף עיתים ועוד, וראה מש"כ בדק"ס שם אות ב. 12 צא, א. 13 כ"כ בתוס' ד"ה ובלבר, וראה ביד דוד. 14 צ, ב. 15 הרשב"א בחדושי [אלא ששם חסר לפנינו, וראה בחי' כאן], וכ"כ רבנו בשמו להלן פט, א ד"ה גמרא. 16 צא, א ד"ה וקרפיות. 17 צ, ב ד"ה ופרקינן.

אוצר החכמה

כ"ד טפחים, ועל זה הדרך אמרו דייני דקסרי רבועא מגו עיגול' פלגא, וע"ז הדרך אמר ר' יוחנן כי חלון עגול שאנו צריכין לרבע בתוכו חלון שיש בו ד' על ד' צריך שיהא בהקפו עשרים וד' טפחים, כשיהא עגולו על הדרך שאמרנו, שכל צלע וצלע עגול בפני עצמו. ודרך חידה ומליצה אמרו כן. אבל יודעים הם בודאי כי כשהעיגול היוצא על המרובע הוא עגול א' שאין העיגול ההוא עולה כ"כ, ובשיבסר נכי חומשא סג, כנ"ל.

צריך סולם. פי', מי אמרי' דבאמצע ולא ³⁴ אמרי' כמאן דמלי דמי, וכיון שגבוה עשרה שלמים אין מערבין ביניהם אלא ע"י סולם קבוע, שיהא נדון כפתח גמור. ואסיקנא דאינו צריך לא סולם קבוע ולא סולם עראי.

אין בו ד' מאי כו'. פי' בתוס' ³⁵, דכל פורחא הוה ליה כמי שמוציא מחצר לחצר, ומיירי בשערבו ³⁶, ואביי לטעמיה דאמר דערבו בתים עם חצר אסור להוציא מחצר לחצר, ואפי' כלים ששבתו בחצר, ואפי' לר"ש ³⁷. דליכא למימר דהכא בשלא עירבו, ולגבי כלי בית קאמר שלא יזוז בו, דא"כ אפי' כחל שיש בו ד' נמי, ואמאי קתני מתני' כותל ד' ³⁸, אלא ודאי כדאמרן. ונקיט ³⁹ לה סתמא, משום דמשמע מתני' בשערבו שנים מיירי, כדקתני רישא מערבין שנים. כנ"ל ⁴⁰.

[עו, א] ור' יוחנן אמר כו'. פירוש, אפילו כלי בית, דאלו כלי חצר אפי' כשהוא רחב ג' ⁴¹ מעלין, ואפי' בשערבו, אליבא דר' יוחנן, ואלו בסמוך אמרי' דיש בו ד' עולין אין מעלין לא, אלא ודאי כדאמרן ⁴².

תנן אלו עולין מכאן כו' ופרקי' ה"ק יש בו ד' ⁴³ עולין אין מעלין לא. והקשו בתוספות ⁴⁴, דקארי לה מאי קארי לה, וכי לא ס"ל דהפרשא איכא

הקפו כ"ד טפחים. ואחרים פירשו ³¹, דמרובע שהוא בתוך העיגול הוא אלכסונו של מרובעו החקוק בתוכו, וסברי דייני דקסרי דכל אמתא ברבועא תרי אמין באלכסונה, הלכך עיגול זה צריך שיהא בהקפו עשרים וד' טפחים כדי שיהא ברחבו ח' טפחים, דכל שיש בעיגולו ג' טפחים יש ברחבו טפח, ואז תוכל לרבע בתוכו ד' על ד' טפחים. וכל זה אינו שוה, ופשוט הוא דאמה מרובעת אין באלכסונה שתי אמות, גם פשוט הוא שאין בעיגול של המרובע עודף חצי המרובע, וזה נראה ונמדד למראית העין. ובתשובת הגאונים ז"ל ³² פי', דדייני דקסרי הכי קאמרי, עגולא בגו רבועא רבעא, ורבועא דמגו ההוא עגולא פלגא דרבועא קמא, כלומר, שאם תעשה מרובע אחד ותקיפו בעיגול מבחוץ ותעשה מרובע על העיגול, יהא המרובע שבאמצע חצי המרובע מבחוץ, וזה אמת, וכבר ציירנו אותו בסוכה. ומן הצורה ההיא ניכר, דהא דאמרי' כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשה באלכסונה שאינו בדוקא. ובעלי הפי' הזה אומרים, כי דייני דקסרי כדן אמרו, אלא שר' יוחנן לא הבין דבריהם. ואיני יודע מה הרווחנו לתלות הטעות בר' יוחנן. ועוד תמה על עצמך שלא הבין ר' יוחנן מה שאנו מבינים בהם. והנכון בעיני, כי דברי דייני דקסרי ודברי ר' יוחנן אמת, אלא שאמרו במליצה וחידה, שכן דרך בעלי החשבון לדבר. והגע עצמך, שאם תעשה מרובע מד' על ד', ותעשה בכל צלע וצלע מהם עיגול בפני עצמו שיהא רחב העיגול ד' בארך הצלע, יהא בהקפו של עיגול י"ב, דכל שיש ברחבו טפח יש בהקפו ד', והרי חצי העיגול הבולט לחוץ ששה, ונמצא שיהא בארבעת חצי העיגולים הקוטפים ³³ הסובבים למרובע מבחוץ כ"ד טפחים, והם עודפין על צלעות המרובע שבתוכן חצי המרובע י"ו טפחים, ואלו העגולים

המרובע. 31 הרשב"א בחדושו, ע"ש. 32 ה"ד בחי' הרשב"א, וראה גם במאירי. 33 צ"ל: הקוטביים. 34 צ"ל: לא. ובכול"ז הגיה (ע"פ רבנו יהונתן): דבאמצע לא נחא תשמישיה ולא אמרי' וכו'. ואין לזה הכרע. 35 לפנינו ליתא, והוא בתוס' ר"פ (כ"י) וכ"כ באו"ז (ס"י) קעט, יב) בשם ר"י, וכ"פ ברבנו יהונתן, עיי"ש. 36 צ"ל: ומיירי בשערבו חצרות עם הבתים, ורב לטעמיה דאמר (להלן צא, א) וכו'. 37 ראה מש"כ בזה הגרעק"א בשבת קל, ב (ובהע' הרב המהדיר לבית הבחירה

כאן) ובמכתבו שהובא בבית מאיר סי' שמט ס"ה ובגאוו"י כאן. ועיין בשפת אמת. 38 צריך להוסיף: אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין. 39 ע"כ איתא בתוס' רבנו פרץ, ומכאן דברי רבנו הם. 40 ראה בתוס' הרא"ש כאן שפי' דלר' שמעון האיסור הוא על מאני דביתא, ולדברין תקשי קושית רבנו. 41 צ"ל: ארבעה. 42 כ"כ התוס' בד"ה ורבי, וראה רש"י ד"ה מעלין. 43 כג' כ"מ וראשונים, ולפנינו נוסף: על ארבעה, ועי' מש"כ בדק"ס אות צ. 44 בד"ה עולין. וכן הקשה ותירץ בחי' הרשב"א,